

Institutional challenges of cultural heritage and tourism in advancing general policies of the resistance economy

Seyed Mohammad Mousavi

Assistant Professor, Department of Tourism Management, Faculty of Literature and Humanities, Shahrekord University, Shahrekord, Iran.

s.m.moosavi@outlook.com

 0000-0003-1634-445X

Abstract

Statistics and figures in the tourism industry show that this industry is a golden opportunity for all countries in the world to realize economic diversification and develop the components of the domestic economy of the countries. Even the oil-rich countries of Southwest Asia, including Saudi Arabia, are trying to strengthen the drivers of the development of their tourism economy in order to reduce their dependence on windfall oil revenues. The Islamic Republic of Iran, considering its enormous and unique capacities in the field of cultural heritage and tourism, can also take advantage of this opportunity to internalize the country's economy and get rid of its dependence on oil revenues and crude sales within the framework of the announced policies of the resistance economy. Purpose: This research examines the position and institutional challenges in the field of cultural heritage and tourism in advancing the general policies of the resistance economy. Method: By studying resistance economy policies and previous research conducted in the field of tourism and resistance economy and interviewing experts, existing challenges were identified and structural themes were extracted using thematic analysis. Findings: All institutional challenges in the field of cultural heritage and tourism were divided into three structural themes (legislation, implementation, and supervision) to advance general resistance economic policies. Conclusion: Since the field of cultural heritage, and especially tourism, is an interdisciplinary field, there are many institutions in the three fields of legislation, implementation, and supervision related to the missions of this field because the field of tourism is able to involve many institutional sectors.

Keywords: Cultural heritage, Tourism, Institutions, Resistance economy.

Extended abstract

Introduction

The resistance economy policies announced by the Supreme Leader have been formulated as an important upstream document and are binding on relevant agencies and institutions in order to increase the country's income sources, create employment, reduce migration to metropolitan areas, reduce the country's dependence on oil, and most importantly, achieve social justice. The tourism industry in Iran, due to its high income-generating nature and means, and also due to the fact that Iran has great natural and human capacities in tourism, can play a pivotal role as part of the country's economic development in reducing its dependence on oil. Therefore, given that Iran is under comprehensive sanctions by the global system and on the other hand, the global economy is facing unprecedented crises, relying on domestic capacities such as cultural heritage and tourism is an unquestionable priority for developing the country's economy and should be a priority for the country's planners and policymakers. On the other hand, institutions, as the third pillar of sustainable development, usually have the resources and capabilities that structure the frequent interactions between individuals, companies, civil society groups, organizations, governments, and other entities of society. Williams and Baumert state in the context of institutional capacity that this concept actually reflects a broader enabling environment that forms the foundations on which individuals and organizations interact with each other (Williams and Baumert, 2003). The issue of tourism pathology from an institutional perspective enables officials to prioritize issues in this field and identify perceptions and expectations regarding the role of institutions and systems in sustainable tourism development, so that they can improve the gap between the current and desired situation (Mousavi, 1403). Therefore, identifying and addressing the challenges related to institutions and organizations interested in cultural heritage and tourism is the first and most basic step to solving issues related to cultural heritage and tourism in advancing economic goals of resistance. Because the institutional challenges ahead in this field are much more complex than one might imagine, the reason for this is the vastness of the tourism sector and its interdisciplinary nature.

Methods

In this research, a qualitative method was used to conduct the work. To extract the indicators, the results of past research in the field of tourism and

resistance economy and the text of policies and laws related to resistance economy, as well as interviews with policy experts, were used. The content analysis method, which is one of the qualitative content analysis methods, was used. Given that the purpose of the research is exploratory and seeks to build concepts, patterns, and frameworks, our findings are not clear.

First, the resistance economy document and the results obtained from previous research in the field of resistance economy and tourism, which are also limited, are used, and the expert opinions of the interviewees (experts and tourism policymakers) are also added to extract basic and structured concepts and themes regarding institutional challenges in the field of resistance economy and tourism.

Also, in this research, Krappendorff's alpha was used to measure reliability because it is flexible and applicable for a relatively small sample size. Accordingly, the accepted alpha should be at least 0.7. In this study, the value obtained was 0.88.

Conclusion

Since the field of cultural heritage, and especially tourism, is an interdisciplinary field, there are many institutions involved and interested in the missions of this field, because the effectiveness and effectiveness in this field involve many institutional sectors. Considering the three challenges encountered (legislation, implementation, and supervision) in the field of cultural heritage and tourism in advancing the macro goals of the resistance economy, from this perspective, many of the challenges that exist can be found in the discussion of legislation in the absence of strong and transparent laws, and at the same time, coherent and efficient laws in order to support and develop cultural heritage and tourism in the country. The weakness of laws regarding the capacities of tourism development and disregard for the many potential areas of this field in developing the country's economic goals are among the fundamental challenges of policymaking and upstream laws.

Also, the lack of moral and material support for the field of tourism and its activists is part of the challenges in this industry, as various governments in this field have usually not fulfilled their legal duties properly and have caused numerous problems for activists in this field in carrying out their affairs. On the other hand, the conflict of institutional stakeholders in the field of cultural heritage and tourism has also been manifested in the implementation sector, and this area has been a major problem in actualizing the country's tourism capacities. In addition, the issue of education and culture has been neglected and neglected by the Ministry of Cultural Heritage, because this issue is one of the primary pillars for the development of the tourism economy. The issue of culture and specialized education of activists and people regarding the benefits of tourism on the country's domestic economy can help the survival and growth of tourism in all pillars and geographies of our country.

There are also weaknesses in the issue of supervision, which is due to the lack of accurate and sufficient supervision of the abuses of some

individuals that are carried out in the name of developing cultural heritage and tourism in the country, but behind the scenes, most of the matter is about the commercialization of these individuals outside the laws. Even governments themselves are sometimes not adequately supervised in spending the budgets and supports they should provide. Therefore, the attention of relevant institutions to comply with the laws and control this issue should be one of the priorities of the supervisory bodies in order to prevent circumvention of the law and violation of the rights of real tourism activists.

Keywords: Cultural heritage, Tourism, Institutions, Resistance economy.

چالش‌های نهادی میراث فرهنگی و گردشگری در پیشبرد سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

سیدمحمد موسوی

استادیار مدیریت جهانگردی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهرکرد، شهرکرد، ایران.
s.m.moosavi@outlook.com 0000-0003-1634-445X

چکیده

آمار و ارقام در صنعت گردشگری نشان می‌دهد که این صنعت یک فرصت طلایی پیش‌رو برای همه کشورهای دنیا برای تحقق ارزآوری اقتصادی و توسعه مؤلفه‌های اقتصاد داخلی کشورهاست، حتی کشورهای نفت‌خیز آسیای جنوب غربی از جمله عربستان سعودی نیز برای کاهش وابستگی خود به درآمدهای بادآورده نفتی، امروزه سعی در تقویت پیشران‌های توسعه اقتصاد گردشگری خود دارند. جمهوری اسلامی ایران نیز با توجه به ظرفیت‌های عظیمی و منحصر به فردی که در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری داراست، می‌تواند از این فرصت برای درونی‌سازی اقتصاد کشور و رهایی از وابستگی به درآمدهای نفتی و خام فروشی در چهارچوب سیاست‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی بهره برد. این پژوهش به بررسی جایگاه و چالش‌های نهادی موجود در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری در پیشبرد سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی پرداخته است. این پژوهش با مطالعه سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و پژوهش‌های پیشین انجام شده در حوزه گردشگری و اقتصاد مقاومتی و مصاحبه با صاحب‌نظران، چالش‌های موجود شناسایی و با روش تحلیل مضمون، مضامین ساختاری استخراج گردید. یافته‌ها نشان می‌دهد کلیه چالش‌های نهادی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری برای پیشبرد سیاست‌های کلی اقتصادی مقاومتی به سه مضمون ساختاری (قانون‌گذاری، اجرا و نظارت) تقسیم شدند. از آنجایی که حوزه میراث فرهنگی و به‌خصوص گردشگری حوزه‌ای بین‌بخشی است، نهادها در سه حوزه قانون‌گذاری، اجرا و نظارت، مرتبط با مأموریت‌های این حوزه بسیار زیاد هستند چراکه حوزه گردشگری قادر است بسیاری از بخش‌های نهادی را به خود درگیر نماید.

کلیدواژه‌ها: میراث فرهنگی، گردشگری، نهادها، اقتصاد مقاومتی.

شاپای الکترونیک: ۶۵۵۸-۲۵۸۸ / پژوهشکده تحقیقات راهبردی / فصلنامه علمی راهبرد اجتماعی فرهنگی

 10.22034/scs.2025.514436.1679

 CC BY

 OPEN ACCESS

مسئولیت مقاله از نظر محتوای علمی و نظرهای مطرح‌شده در متن آن، به عهده نویسندگان و یا نویسنده مسئول مقاله می‌باشد و مورد تأیید / عدم تأیید صاحب امتیاز نشر به راهبرد اجتماعی فرهنگی نمی‌باشد.

مقدمه و بیان مسئله

صنعت گردشگری یکی از مهم‌ترین صنایع در سراسر جهان است. از این جهت، اقتصاد گردشگری در کمک به رشد اقتصادی کشورها قابل توجه است (Coshall & Charlesworth, 2011). این صنعت تا حدی در توسعه اقتصادی - اجتماعی کشورها اهمیت یافته است که اقتصاددانان آن را صادرات نامرئی نام نهاده‌اند، به طوری که به‌عنوان سومین صنعت جهان، اهمیت بسیاری پیدا کرده است (هرندی و میرزائی‌ان‌خمسه، ۱۳۹۶، ص. ۸۸). گردشگری به‌عنوان رویکردی پویا و دارای ویژگی‌های بارز و منحصر به فرد، به یکی از بزرگ‌ترین و پرمفعت‌ترین صنایع در اقتصاد جهان تبدیل شده است (UNWTO, 2015, p. 2).

امروزه در کشورهای در حال توسعه نیز توسعه گردشگری و جذب گردشگر به‌طور وسیعی در حال انجام است و در دستور کار ویژه دولت‌های قرار گرفته است (Ko & Stewart, 2002, p. 23). قابل توجه است که یک ساختار اقتصادی قدرتمند پیش‌نیاز همه کشورها برای پیشرفت در زمینه‌های گوناگون است، ارزش و اهمیت این موضوع به قدری است که نظام جهانی در صدد است با به بهانه‌های سیاسی از طریق ابزارهای اقتصادی بر کشورها فشار وارد کند یا به روش‌های مختلف کشوری مثل ایران را با چالش روبه‌رو سازد. چراکه وقوع یک تکانه موجب می‌شود تا به ظرفیت‌های موجود اقتصادی خسارت وارد شود؛ اما خسارت وارده به جریان تولید کالاها و خدمات و از دست‌دادن اشتغال و درآمد می‌تواند بیشتر از خسارات اولیه باشد (Rose, 2015).

سابقه تمایل به اجرای سیاست‌های مقاومت اقتصادی یا اقتصاد مقاومتی را در کشورهای دیگر دنیا تا حدی می‌توان پیدا نمود. کشورهایی مثل روسیه و کره شمالی که در سالیان اخیر تحت تحریم‌های اقتصادی غرب قرار گرفته‌اند، به‌نوعی همواره در پی مقاومت‌سازی اقتصاد کشورشان بوده‌اند. مقاومت‌سازی اقتصاد در مقابل شوک‌ها، چالش‌ها، موانع و تهدیدها از جمله اقداماتی است که به‌صورت طبیعی هر کشوری در جهان با هر چهارچوب مدیریتی و نگاه فلسفی - اجتماعی به‌دنبال آن هستند، به‌عبارتی دیگر مقاومت‌سازی اقتصاد علاوه بر اینکه مبنای روایی دارد، پدیده‌ای عقلانی است که همواره در کشورهای جهان با ادبیات مختلفی مطرح بوده است. به‌طور کلی، آشنایی با تجربه کشورها در اقتصاد مقاومتی می‌تواند از تکرار اشتباه‌های آن‌ها و

به‌کارگیری روش‌های غلط با توجه به ظرفیت‌های مستعد در کشور جلوگیری کرد. که طبیعتاً صنعت گردشگری در ایران یکی از این ظرفیت‌های بالقوه برای به‌کارگیری درست منابع در جهت مقاوم‌سازی اقتصاد کشور است.

سیاست‌های اقتصاد مقاومتی ابلاغ شده از سوی مقام معظم رهبری به‌عنوان یک سند مهم بالادستی و لازم‌الاجرا توسط دستگاه‌ها و نهادهای مربوطه به‌منظور تکثیر منابع درآمدی کشور، ایجاد اشتغال، کاهش مهاجرت به کلان‌شهرها و کاهش وابستگی کشور به نفت و مهم‌تر از همه تحقق عدالت اجتماعی تنظیم شده است. صنعت گردشگری در ایران به‌واسطه داشتن ماهیت و وجه درآمدزایی بالا و همچنین کشور ایران نیز با توجه به ظرفیت‌های طبیعی و انسانی بزرگ در گردشگری داراست، می‌تواند به‌عنوان بخشی از مقاوم‌سازی اقتصاد کشور در کاهش وابستگی به نفت نقش محوری ایفا نماید. از این‌رو با توجه به اینکه کشور ایران تحت تحریم‌های همه‌جانبه نظام جهانی قرار دارد و از طرفی دیگر نیز اقتصاد جهانی با بحران‌های کم‌سابقه‌ای مواجه است، تکیه بر ظرفیت‌های داخلی مثل میراث فرهنگی و گردشگری اولیتی بی‌چون و چرا برای توسعه اقتصاد کشور است و بایستی در اولویت برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران کشور قرار گیرد. از طرفی نیز نهادها، به‌عنوان رکن سوم توسعه پایدار معمولاً دارای منابع و توانایی هستند که تعامل مکرر بین افراد، شرکت‌ها، گروه‌های جامعه مدنی، سازمان‌ها، حکومت‌ها و دیگر موجودیت‌های جامعه را ساختار بندی می‌کنند. ویلیامز و بومرت در زمینه ظرفیت نهادی بیان می‌کنند که این مفهوم در واقع یک محیط توانمند گسترده‌تر را بازگو می‌کند که بنیادهایی را شکل می‌دهد که بر اساس آن افراد و سازمان‌ها با هم تعاملاتی را برقرار می‌کنند (Willems & Baumert, 2003). مسئله آسیب‌شناسی گردشگری با نگاه نهادی، مسئولان را قادر می‌سازد تا مسائل در این زمینه را اولویت بندی کنند و ادراکات و انتظارات در رابطه با نقش نهادها و دستگاه‌ها در توسعه گردشگری پایدار را شناسایی نمایند تا بدین‌وسیله بتوانند شکاف بین وضع موجود و مطلوب را بهبود بخشند (موسوی، ۱۴۰۳). از این‌رو دست‌اندرکاران نظام اقتصادی کشور لازم است سیاست‌ها و برنامه‌های اقتصادی کشور را به‌گونه‌ای طرح‌ریزی نمایند که راهی برای فشار بر کشورمان باقی نگذارند تا بتوان نقاط آسیب‌پذیر اقتصاد کشور را به حداقل ممکن رسانید. صنعت گردشگری با ماهیت اقتصادی که دارد می‌تواند به‌عنوان یکی از راهبردهای اقتصادی کشورمان در جهت تقویت سیاست‌های اقتصادی مقاومتی در کشور باشد (طلایی و عبدیان، ۱۳۹۵)؛ بنابراین برای پژوهشگران، مدیران و سیاست‌گذاران، شناسایی عوامل مؤثر بر تصمیم-

گیری در مورد گردشگری و اندازه‌گیری نقش و سهم عوامل آن بر سنجش اقتصادی کشور بسیار مهم است (Marrocu & et al., 2015). بدیهی است که ابعاد اقتصادی گردشگری در نتیجه برنامه‌ریزی و مدیریت در لایه‌های پنهانی حوزه گردشگری صورت می‌گیرد که دولت‌ها در این خصوص نقش اصلی را ایفا می‌کنند (لیک و مورگان، ۱۳۸۱، ص. ۷۹). پس شناسایی و پرداختن به چالش‌های مرتبط با نهادها و سازمان‌های ذی‌نفع در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری اولین و ابتدایی‌ترین مرحله برای حل مسائل مربوط به میراث فرهنگی و گردشگری در پیشبرد سیاست‌های اقتصادی مقاومتی است. چراکه چالش‌های نهادی پیش‌رو در این حوزه بسیار پیچیده‌تر از آن است که می‌توان تصور کرد. علت آن هم گستردگی حوزه گردشگری و بین‌حوزه‌ای بودن آن است.

بنابراین با توجه به مسائل اقتصادی موجود در کشور و نیاز به توجه بیشتر به چالش‌های اقتصادی از یک‌سو و از سوی دیگر ابلاغ سند سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (۱۳۹۲)، شایسته است که در این بین به صنعت گردشگری به‌عنوان صنعتی که می‌تواند بیشترین ظرفیت ممکن را در کشور برای کم‌اثرکردن تحریم‌ها و مشکلات اقتصادی کشور داشته باشد، توجه ویژه گردد که یکی از راه‌های اصلی آن بررسی چالش‌های موجود مربوط به حوزه میراث فرهنگی و گردشگری در نهادهای حاکمیتی کشور است؛ بنابراین این پژوهش بر آن است تا ضمن بررسی سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و پژوهش‌های مرتبط با حوزه میراث فرهنگی و گردشگری و مصاحبه با صاحب‌نظران سیاست‌گذاری در این خصوص، چالش‌ها و ضعف‌های موجود نهادی مرتبط با حوزه میراث فرهنگی و گردشگری را شناسایی شود تا در نهایت بتوان با شناخت جامع از چالش‌های نهادی، نسبت به رفع آن برای پیشبرد اهداف سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در کشور گام‌های عملیاتی و مؤثری برداشت.

۱. پرسش‌های پژوهش

- ۱- شناسایی و معرفی ابعاد اصلی چالش‌های نهادی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری کشور؛
- ۲- شناسایی و معرفی مهم‌ترین مؤلفه‌های تحت ابعاد اصلی چالش‌های نهادی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری کشور.

۲. اهداف پژوهش

- ۱- ابعاد اصلی چالش‌های نهادی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری کشور چیست؟
- ۲- مهم‌ترین مؤلفه‌های تحت ابعاد اصلی چالش‌های نهادی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری کشور چیست؟

۳. پیشینه پژوهش

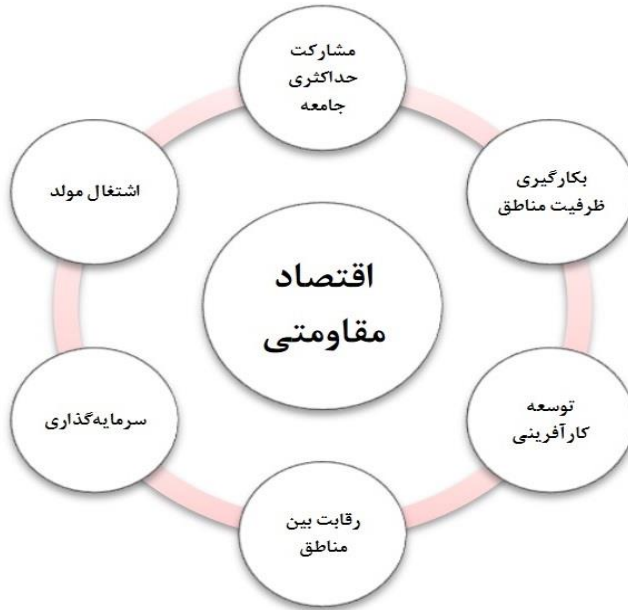
در این قسمت از مقاله به پژوهش‌های گذشته در رابطه با اقتصاد مقاومتی و میراث فرهنگی و گردشگری انجام گرفته‌اند می‌پردازیم.

محبوبه و آرزو نعیمی مجد (۱۳۹۸)، در پژوهشی به بررسی مفاهیم آینده‌پژوهی و اقتصاد مقاومتی و نقش آن در گردشگری پایدار پرداخته و گفتند با توجه به اینکه ایران به‌عنوان کشوری غنی در منابع گردشگری و به دلیل فرهنگ، تمدن، ویژگی‌های آب و هوایی که دارد و از طرفی با معضلاتی از جمله بیکاری زیاد و محدودیت توسعه گردشگری پایدار مواجه است، از این رو می‌تواند به کشوری فعال در صنعت گردشگری تبدیل شود. در نتیجه ثابت کردند که اقتصاد مقاومتی بر آینده پژوهی گردشگری و گردشگری پایدار، تأثیرات مثبت و مستقیمی دارد.

جوان و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهش خود به تحلیل اثرهای گردشگری بر نواحی روستایی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی پرداختند که ۳۲۰ سرپرست خانوار به‌عنوان نمونه انتخاب نمودند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که کاهش بیکاری با میانگین ۴/۳۸ بیشترین تأثیرپذیری را داشته و در میان شاخص‌های اجتماعی بهبود مسکن و بافت فیزیکی روستا با میانگین ۴/۱۱ در وضعیت مناسب‌تری از لحاظ تأثیرپذیری از فعالیت‌های گردشگری قرار گرفته است. با تحلیل اثرهای گردشگری بر نواحی روستایی در راستای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی، نتیجه این شد که فعالیت‌های گردشگری در راستای تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی بوده است.

رمضان‌نژاد (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان الگوی سیاست‌گذاری گردشگری در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی به این نتیجه رسید که تحقق اقتصاد مقاومتی در گردشگری نیازمند تدوین سیاست‌های منسجم و مناسب همسو با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است. در این پژوهش با مطالعه سیاست‌های کلان بخش گردشگری، ضعف‌های موجود در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی شناسایی شد و الگویی برای

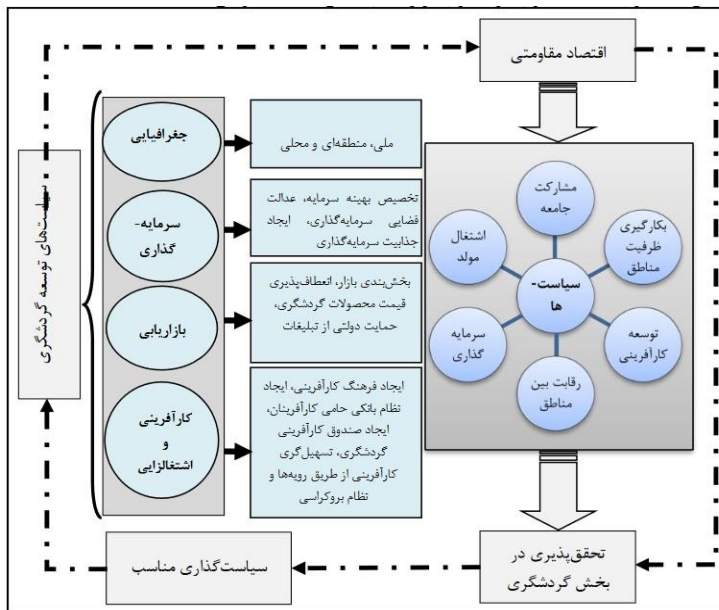
سیاست‌گذاری گردشگری ارائه گردید. با توجه به الگو، دولت باید سیاست‌های جغرافیایی، کارآفرینی و اشتغال‌زایی، سرمایه‌گذاری و بازاریابی را برای توسعه و بهبود گردشگری اتخاذ کند تا گردشگری بتواند در مسیر پیشبرد اهداف توسعه‌ای اقتصاد مقاومتی قدم بردارد (نمودار ۱).

منبع: (رمضان‌نژاد، ۱۳۹۶)

نمودار (۱): سیاست‌های اقتصاد مقاومتی قابل تحقق در گردشگری

درنهایت پژوهشگر به‌صورت نمودار (۲)، یک الگو برای توسعه سیاست‌های اقتصاد مقاومتی بر اساس اولویت‌های سیاستی وزارت در بخش میراث فرهنگی و گردشگری ارائه نمود.

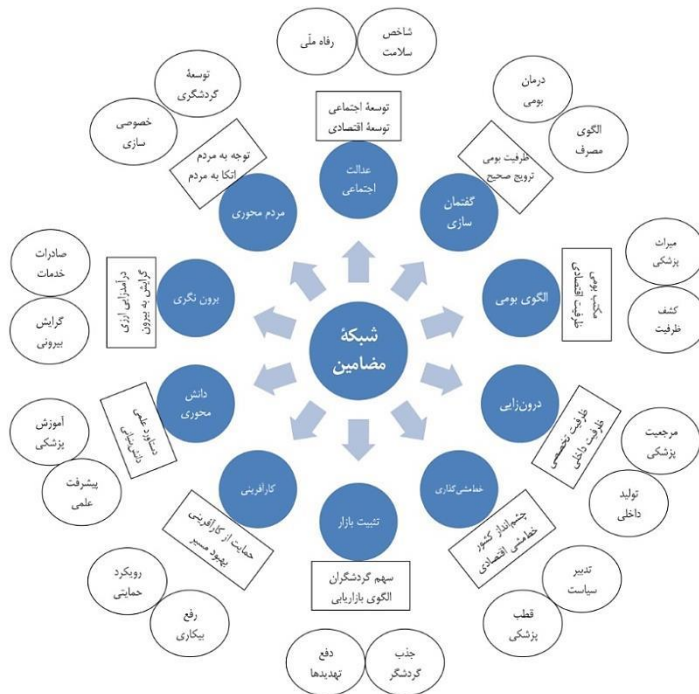

منبع: (رمضان‌نژاد، ۱۳۹۶)

نمودار (۲): الگوی سیاست‌گذاری گردشگری در راستای تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی

امام‌قلی‌پور و میرزایی (۱۳۹۶)، با بررسی جایگاه گردشگری سلامت در تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در ایران بیان کردند که می‌توان با ابزار توسعه گردشگری سلامت با توجه توانایی‌ها و قابلیت‌های ایران برای جذب گردشگر درمانی به مقاومت اقتصاد افزود تا از آسیب‌ها و خطرهای مالی و سیاسی در امان باشد. همچنین با رویکرد آینده‌نگری، نشان دادند که با وجود کوچک‌بودن اقتصاد و آسیب‌پذیری ذاتی آن، می‌توان با تدوین سیاست‌های مناسب و کارساز در مقابل آسیب‌های اقتصادی غلبه کرد و در راستای توسعه قدم نهاد.

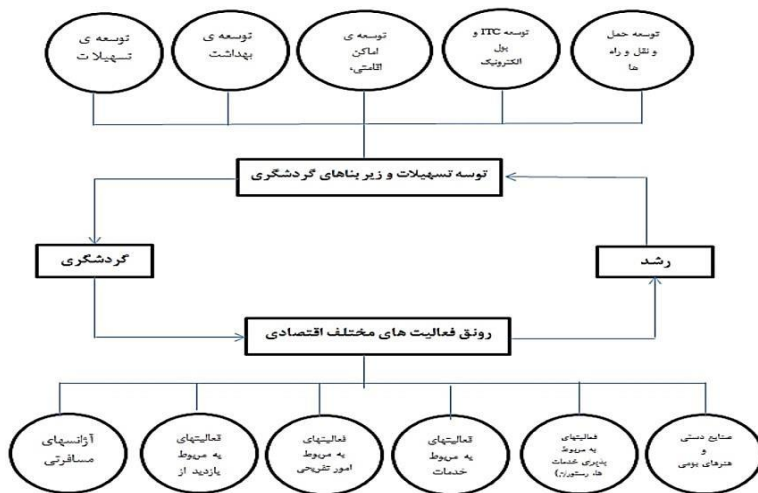
واعظی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با بررسی جایگاه گردشگری سلامت در توسعه اقتصادی و اجتماعی مبتنی بر راهبردهای اقتصاد مقاومتی با استفاده از روش تحلیل مضمون از طریق کدگذاری مصاحبه‌ها و اسناد مکتوب ۱۰ مضمون (عدالت اجتماعی، گفتمان‌سازی، الگوی بومی، درون‌زایی، خط‌مشی‌گذاری کلان، تثبیت سهم بازار، محوریت کارآفرینی، دانش‌محوری، برون‌نگری، مردم‌محوری) استخراج نمودند و سپس به سطح‌بندی آن‌ها عدالت اجتماعی بالاترین اهمیت را کسب کرد.

منبع: (واعظی و دیگران، ۱۳۹۶)

نمودار (۳): شبکه مضامین اقتصاد مقاومتی و گردشگری سلامت

طلایی شکری و عبدیان (۱۳۹۵)، در مقاله‌ای با عنوان توسعه گردشگری؛ راهبردی فعال در اقتصاد مقاومتی به بررسی ظرفیت‌های گردشگری جمهوری اسلامی ایران و نقش محوری آن در کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی به‌عنوان منبعی پایدار برای کشور یاد کردند. در این پژوهش ضمن تأکید بر اهمیت ابعاد اقتصادی که صنعت گردشگری دارد به معرفی ظرفیت‌های این حوزه پرداختند، براین‌اساس توسعه گردشگری باعث خارج شدن کشور از نظام اقتصادی تک‌محصولی شده و درآمدهای سرشاری را بر اساس اقتصاد مقاومتی نصیب کشور می‌کند. درواقع گردشگری و ظرفیت‌های آن ابزاری برای پیاده کردن تفکر اقتصاد مقاومتی، توسعه اشتغال، جذب سرمایه‌گذاری‌ها و توسعه سایر بخش‌های اقتصادی می‌شود (نمودار ۴).

منبع: (طلایی شکری و عبدیان، ۱۳۹۵)

نمودار (۴): رابطه گردشگری و توسعه اقتصاد مقاومتی

جلالی مجیدی و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهش خود به بررسی نقش صنعت گردشگری سلامت به‌عنوان یکی از شاخه‌های بسیار مهم صنعت گردشگری می‌پردازند که نتایج نشان داد از برکات گردشگری سلامت برای کشور می‌توان به درآمدزایی، توسعه زیرساخت‌ها، کارآفرینی، اشتغال‌زایی و فقرزدایی که از مؤلفه‌های اصلی اقتصاد مقاومتی می‌باشند را نام برد.

جهانیان (۱۳۹۵)، در مقاله خود به نقش دولت در توسعه اقتصاد گردشگری ایران با محوریت اقتصاد مقاومتی پرداخت که در آن آورده است در مطالعات انجام‌شده، مشخص شد صنعت گردشگری با مدیریت دولت و هموارسازی فعالیت‌ها می‌تواند شاهد رونق گردشگری و کاهش اقتصاد کشور از وابستگی به اقتصاد تک‌محصولی نفت باشد. همچنین، با بهره‌گیری از قابلیت‌های صنعت گردشگری در ایران، می‌توان در مسیر رشد و توسعه اقتصاد متکی بر منابع و ظرفیت‌های داخلی گام برداشت.

خیری و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهش خود به بررسی رابطه توسعه پایدار گردشگری با امنیت سرمایه‌گذاری با تأکید بر اقتصاد مقاومتی پرداخته و بیان نمودند که گردشگری پایدار با کاهش وابستگی به درآمدهای ارزی نفت و به‌عنوان پدیده‌ای که دوست‌دار محیط‌زیست است، جایگاهی خاص در بحث اقتصاد مقاومتی دارد. همچنین نتایج حاصل حاکی از آن بود که امنیت سرمایه‌گذاری عاملی مهم جهت توسعه گردشگری است و می‌توان با بهبود امنیت سرمایه‌گذاری در کشور گامی مهم برای

توسعه گردشگری پایدار و نیل به سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی برداشت. نصرتی و بازدار (۱۳۹۳)، با بررسی رابطه صنعت گردشگری و توسعه اقتصادی ایران با رویکرد اقتصاد مقاومتی به این نتایج رسیدند که اقتصاد مقاومتی با تعریف الگوهای مناسب و منطقی از توسعه اقتصادی، مطمئن‌ترین مسیر توسعه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران و گردشگری به‌عنوان یک صنعت سودآور، مهم‌ترین ابزار آن است که با شناخت کمبودهای موجود این صنعت و رفع آن‌ها زمینه کاهش اثرهای تحریم را فراهم می‌کند و جایگاه ویژه‌ای در توسعه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران داراست. همان‌طور که در پژوهش‌های گذشته و در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری و اقتصاد مقاومتی ملاحظه شد این بود که عمده پژوهش‌ها به روابط بین حوزه گردشگری و اقتصاد مقاومتی و تأثیرات آن با تأکید بر مؤلفه‌های اقتصادی و البته اقتصاد گردشگری و توسعه پایدار گردشگری تکیه دارند که به‌طور کلی باید گفت نگاه عمده این پژوهش‌ها جزئی‌نگر، تک‌بخشی و البته با تأکید مؤلفه‌ها است و کمتر به چالش‌های پیش‌رو برای تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری پرداخته‌اند. در حالی که در این مقاله علاوه بر نگاه جامع به حوزه میراث فرهنگی و گردشگری، بر آن است تا موانع اصلی تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری را از منظر نهادی بررسی نماید.

جدول (۱): پژوهش‌های گذشته در رابطه با اقتصاد مقاومتی و گردشگری

عنوان مقاله	نویسندگان	سال انتشار	روش تحقیق	نتایج
آینده پژوهی گردشگری پایدار، رهیافتی نو در اقتصاد مقاومتی مورد مطالعه: کارشناسان صنعت گردشگری و هتلداری	محبوبه نعیمی مجد و آرزو نعیمی مجد	۱۳۹۸	توصیفی - پیمایشی	تأثیر مثبت و مستقیم اقتصاد مقاومتی بر آینده پژوهی گردشگری و گردشگری پایدار
تحلیل اثرات گردشگری بر نواحی روستایی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی مورد مطالعه: نواحی روستایی	فرهاد جوان، بهمن طهماسبی و سیروس حجت	۱۳۹۸	توصیفی - تحلیلی	کاهش بیکاری، بهبود مسکن و بافت فیزیکی روستا وضعیت مناسب‌تری از لحاظ تأثیرپذیری از فعالیت‌های گردشگری قرار

عنوان مقاله	نویسندگان	سال انتشار	روش تحقیق	نتایج
شهرستان رودبار				گرفته است. همراستایی فعالیت‌های گردشگری روستایی در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی
الگوی سیاست‌گذاری گردشگری در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی	یاسر رمضان نژاد	۱۳۹۶	گردآوری و مروری	با توجه به الگو ارائه‌شده دولت سیاست‌های جغرافیایی، کارآفرینی و اشتغال‌زایی، سرمایه‌گذاری و بازاریابی را باید برای توسعه گردشگری اتخاذ کند تا گردشگری بتواند در راستای پیشبرد اهداف توسعه‌ای اقتصاد مقاومتی کند.
جایگاه توریسم سلامت در تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در ایران	سارا امامقلی‌پور و نگار میرزایی	۱۳۹۶	مروری	می‌توان با ابزار توسعه توریسم سلامت با توجه توانایی‌ها و قابلیت‌های ایران برای جذب گردشگر نیازمند درمان به مقاومت اقتصاد افزود تا از آسیب‌ها و مخاطرات مالی، سیاسی در امان باشد.
جایگاه خط‌مشی گردشگری سلامت در توسعه اقتصادی و اجتماعی مبتنی بر راهبردهای اقتصاد مقاومتی	میثم چگین، رضا واعظی، حسین اصلی‌پور	۱۳۹۶	تحلیل مضمون	پُراهمیت‌ترین مضامین براساس اظهارنظر خبرگان، عدالت اجتماعی، برون‌نگری، درون‌زایی و مردم‌محوری است.
توسعه گردشگری؛	شهاب طلایی	۱۳۹۵	مروری	توسعه گردشگری باعث

عنوان مقاله	نویسندگان	سال انتشار	روش تحقیق	نتایج
راهبردی فعال در اقتصاد مقاومتی	شکری، صبا عبدیان			خارج شدن کشور از نظام اقتصادی تک محصولی شده و درآمدهای سرشاری را نصیب کشور می کند، گردشگری و ظرفیت های آن ابزاری برای پیاده کردن تفکر اقتصاد مقاومتی، توسعه اشتغال، جذب سرمایه و توسعه سایر بخش های اقتصادی کشور.
نقش گردشگری سلامت در تحقق سیاست های اقتصاد مقاومتی	محسن جلالی مجیدی، حمید کفشکنان و محمد رضا غلامی	۱۳۹۵	مروری	درآمدزایی، توسعه زیرساخت ها، کارآفرینی، اشتغال زایی و فقرزدایی در راستای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی.
نقش دولت در توسعه اقتصاد گردشگری ایران با محوریت اقتصاد مقاومتی	منوچهر جهانپان	۱۳۹۵	کیفی - توصیفی	صنعت گردشگری با مدیریت دولت و هموارسازی فعالیت ها می تواند شاهد رشد گردشگری و کاهش اقتصاد کشور از وابستگی به اقتصاد تک محصولی نفت باشد.
بررسی رابطه توسعه پایدار گردشگری با امنیت سرمایه گذاری با تأکید بر اقتصاد مقاومتی	محمد خیری، هادی اسماعیل پور مقدم و وحید دهباشی	۱۳۹۵	روش خود توضیح با وقفه های گسترده (ARDI)	گردشگری پایدار با کاهش وابستگی به نفت و به عنوان پدیده های دوست دار محیط زیست جایگاهی خاص در بحث اقتصاد مقاومتی دارد و می توان با بهبود امنیت سرمایه گذاری در کشور گامی مهم برای

عنوان مقاله	نویسندگان	سال انتشار	روش تحقیق	نتایج
				توسعه گردشگری پایدار و نیل به سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی برداشت.
رابطه صنعت گردشگری و توسعه اقتصادی ایران با رویکرد اقتصاد مقاومتی	شهریار نصرتی و شهناز بازدار	۱۳۹۳	توصیفی-تحلیلی	گردشگری به‌عنوان یک صنعت سودآور، مهم‌ترین ابزار اقتصاد مقاومتی است که با شناخت کمبودهای موجود این صنعت و رفع آن‌ها زمینه کاهش اثرهای تحریم را فراهم می‌کند.

۴. تعریف مفاهیم

۴-۱. اقتصاد مقاومتی

واژه «اقتصاد مقاومتی» سابقه‌ای در ادبیات اقتصادی جهان ندارد؛ اما مفاهیمی نزدیک به آن و البته متفاوت با آن را شاید بتوان در ادبیات اقتصادی جهان پیدا نمود. واژه‌هایی مانند اقتصاد جنگی یا اقتصاد ریاضتی یا تاب‌آوری اقتصادی.

به گفته متخصصان، اقتصاد مقاومتی فقط شامل راهبردهایی نیست که صرفاً در زمان فشار یا تهدید دشمن راهگشا باشد یا فقط به‌عنوان یک راهبرد برای مقابله با تحریم مطرح شود. طبق تعریف صاحب‌نظران، اقتصاد مقاومتی یک اقتصاد فعال و پویا در مقابل یک اقتصاد منفعل و بسته است. اقتصاد مقاومتی برای رفع موانع پیشرفت و تلاش در مسیر حرکت تعریف می‌شود. به عقیده آن‌ها، می‌توان اقتصاد مقاومتی توان از عهده برآمدن معنی کرد. یعنی در تعریف، اقتصادی را مقاوم گویند که بتواند از شوک‌های وارده به آن جلوگیری کرد و احتمال عمیق‌تر شدن بحران مالی و آثار بحرانی را در آن به حداقل رساند.

اقتصاد مقاومتی آنچنان اقتصادی است که ظرفیت مقابله با نااطمینانی‌ها و تکانه‌های داخلی و خارجی، اعم از تکانه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و بلایای طبیعی را در خود ایجاد کرده است و می‌تواند تحت وقوع شرایط دشوار، به روند رشد و شکوفائی خود در حد قابل‌قبولی ادامه داده و به‌سرعت به‌سوی تعادل پایدار اولیه

بازگردد (نوفرستی، ۱۳۹۵).

پوریان (۱۳۹۵)، اقتصاد مقاومتی را مشارکت مردم در اقتصاد دانسته و بر آن تأکید می‌ورزد که مقاوم‌سازی آحاد جامعه تنها با شفافیت فعالیت‌های اقتصادی و به تبع آن کاهش انواع فسادهای اقتصادی و اجتماعی ایجاد خواهد شد.

اقتصاد مقاومتی یعنی تشخیص حوزه‌های فشار مثل تحریم‌ها و تلاش برای کنترل و کم اثر کردن آن و در ادامه در شرایط ایدئال تبدیل این فشارها به فرصت است که باور و مشارکت همگانی و اعمال مدیریت‌های عقلایی و مدبرانه پیش شرط و لازمه چنین موضوعی است. اقتصاد مقاومتی کاهش وابستگی‌ها و تأکید بر روی مزیت‌های تولید داخل و تلاش در جهت خودکفا شدن است (فشاری و پورغفار، ۱۳۹۳).

در اقتصاد مقاومتی، دو رویکرد درون‌زا و برون‌نگر به اقتصاد وجود دارد. در نگاه درون‌زا، به بهره‌برداری حداکثری با بهره‌وری بالا از ظرفیت‌ها و مزیت‌های درونی اقتصاد کشور، در حکم عوامل اصلی ثبات و رشد اقتصادی داخلی، توجه می‌شود. در نگاه برون‌نگر، به استفاده حداکثری از فرصت‌های موجود در دنیا، به‌منظور پیشبرد اهداف اقتصاد ملی کشور، تأکید می‌گردد که در سه حوزه دانش فنی، سرمایه و بازار مورد توجه قرار می‌گیرد (نیلی، ۱۳۹۳).

جدول (۲): رویکردهای درون‌زا و برون‌نگر در اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی	
اقتصاد دانش‌بنیان توسعه بخش نفت و گاز و زنجیره ارزش آن تقویت نظام مالی کاهش وابستگی بودجه نفت	درون‌زا
برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی توسعه دیپلماسی اقتصادی تشویق سرمایه‌گذاری خارجی برای صادرات	برون‌نگر

منبع: (نیلی، ۱۳۹۳)

۲-۴. سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

با هدف تأمین رشد پویا و بهبود شاخص‌های مقاومت اقتصادی و دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با رویکردی جهادی، انعطاف‌پذیر، فرصت‌ساز، مولد، درون‌زا، پیشرو و برون‌گرا ابلاغ گردید. سیاست‌های

کلی ۲۴ گانه اقتصاد مقاومتی عبارت‌اند از:

- ۱- تأمین شرایط و فعال‌سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور به‌منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیتهای اقتصادی با تسهیل و تشویق همکاری‌های جمعی و تأکید بر ارتقاء درآمد و نقش طبقات کم‌درآمد و متوسط.
- ۲- پیشسازی اقتصاد دانش‌بنیان، پیاده‌سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور و ساماندهی نظام ملی نوآوری به‌منظور ارتقاء جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش‌بنیان و دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش‌بنیان در منطقه.
- ۳- محور قرار دادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استان‌ها و به‌کارگیری ظرفیت و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های مناطق کشور.
- ۴- استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص‌های عدالت اجتماعی.
- ۵- سهم‌بری عادلانه عوامل در زنجیره تولید تا مصرف متناسب با نقش آن‌ها در ایجاد ارزش به‌ویژه با افزایش سهم سرمایه انسانی از طریق ارتقاء آموزش، مهارت، خلاقیت، کارآفرینی و تجربه.
- ۶- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (به‌ویژه در اقلام وارداتی) و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.
- ۷- تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا).
- ۸- مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه‌ریزی برای ارتقاء کیفیت و رقابت‌پذیری در تولید.
- ۹- اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور با هدف پاسخگویی به نیازهای اقتصاد ملی، ایجاد ثبات در اقتصاد ملی و پیشگامی در تقویت بخش واقعی.
- ۱۰- حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش‌افزوده و با خالص ارزآوری مثبت از طریق:
 - تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های لازم؛

- گسترش خدمات تجاری و ترانزیت و زیرساخت‌های مورد نیاز؛
 - تشویق سرمایه‌گذاری خارجی برای صادرات؛
 - برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل‌دهی بازارهای جدید و تنوع‌بخشی پیوندهای اقتصادی با کشورها به‌ویژه با کشورهای منطقه؛
 - استفاده از سازوکار مبادلات تهاتری برای تسهیل مبادلات در صورت نیاز؛
 - ایجاد ثبات رویه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف.
- ۱۱- توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به‌منظور انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالاها و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج.
- ۱۲- افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد از طریق:
- توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان به‌ویژه همسایگان؛
 - استفاده از دیپلماسی در جهت حمایت از هدف‌های اقتصادی؛
 - استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای.
- ۱۳- مقابله با ضربه‌پذیری درآمد حاصل از نفت و گاز از طریق:
- انتخاب مشتریان راهبردی؛
 - ایجاد تنوع در روش‌های فروش؛
 - مشارکت دادن بخش خصوصی در فروش؛
 - افزایش صادرات گاز؛
 - افزایش صادرات برق؛
 - افزایش صادرات پتروشیمی؛
 - افزایش صادرات فرآورده‌های نفتی؛
- ۱۴- افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور به‌منظور اثرگذاری در بازار جهانی نفت و گاز و تأکید بر حفظ و توسعه ظرفیت‌های تولید نفت و گاز به‌ویژه در میادین مشترک.
- ۱۵- افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (براساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات برق، محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی با تأکید بر برداشت صیانتی از منابع.

۱۶- صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی کشور با تأکید بر تحول اساسی در ساختارها، منطقی‌سازی اندازه دولت و حذف دستگاه‌های موازی و غیرضرور و هزینه‌های زاید.

۱۷- اصلاح نظام درآمدهای دولت با افزایش سهم درآمدهای مالیاتی.

۱۸- افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت.

۱۹- شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و...

۲۰- تقویت فرهنگ جهادی در ایجاد ارزش‌افزوده، تولید ثروت، بهره‌وری، کارآفرینی، سرمایه‌گذاری و اشتغال مولد و اعطای نشان اقتصاد مقاومتی به اشخاص دارای خدمات برجسته در این زمینه.

۲۱- تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان‌سازی آن به‌ویژه در محیط‌های علمی، آموزشی و رسانه‌ای و تبدیل آن به گفتمان فراگیر و رایج ملی.

۲۲- دولت مکلف است برای تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با هماهنگ‌سازی و بسیج پویای همه امکانات کشور، اقدامات زیر را معمول دارد:

- شناسایی و به‌کارگیری ظرفیت‌های علمی، فنی و اقتصادی برای دسترسی به توان آفندی و اقدامات مناسب؛

- رصد برنامه‌های تحریم و افزایش هزینه برای دشمن؛

- مدیریت مخاطرات اقتصادی از طریق تهیه طرح‌های واکنش هوشمند، فعال، سریع و بهنگام در برابر مخاطرات و اختلال‌های داخلی و خارجی.

۲۳- شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری و روزآمدسازی شیوه‌های نظارت بر بازار.

۲۴- افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی و ترویج آن.^۱

۳-۴. مجمع تشخیص مصلحت نظام

یکی از نهادهای اصلی و تأثیرگذار در سیاست‌گذاری و در حوزه سیاست‌های کلی نظام، مجمع تشخیص مصلحت نظام است؛ بنابراین با توجه به وظایف محول شده به این مجمع در قانون اساسی و احکام صادره از سوی مقام معظم رهبری،

۱. متن سند سیاست‌های اقتصاد مقاومتی.

مأموریت‌های کلان مجمع در شرایط عادی کشور، عبارت‌اند از:

- تدوین سیاست‌های کلی نظام با تبیین وضع موجود کشور؛
- نظارت بر حُسن اجرای سیاست‌های کلی نظام با طراحی شاخص‌های مربوطه و ارزیابی عملکرد نهادهای مرتبط؛
- تشخیص مصلحت (حل اختلاف بین مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان)؛
- پیشنهاد چگونگی حل معضلات نظام به مقام معظم رهبری؛
- ارائه مشاوره به مقام معظم رهبری در امور ارجاعی از سوی ایشان.^۱

کمیسیون‌های تخصصی: به‌منظور فراهم‌آوردن اطلاعات دقیق مربوط به مباحث و مسائلی که در مجمع مطرح می‌شوند و آماده‌سازی آنها برای تصمیم‌گیری و نیز بهره‌گیری کامل از آخرین فرآورده‌های کارشناسی دستگاه‌های مسئول دولتی و استفاده از پژوهش‌های کاربردی، توسعه‌ای و بنیادی مؤسسات پژوهشی کشور، کمیسیون‌های تخصصی دائمی و نیز کمیسیون‌های خاص مرکب از اعضاء تشکیل می‌گردد... کمیسیون‌ها می‌توانند در صورت نیاز کمیسیون‌های فرعی مرکب از چند تن از اعضاء خود، تشکیل دهند.^۲ بنابراین بر اساس ۵ مأموریت گفته شده در بالا هر یک از کمیسیون‌های مجمع وظایفی را عهده‌دار هستند که متناظر با کمیسیون دائمی و براساس ماده ۳۳ آیین‌نامه داخلی به‌منظور ارزیابی گزارش‌های دستگاه‌های مسئول دولتی و تهیه گزارش‌های کارشناسی لازم جهت طرح در کمیسیون اصلی تشکیل شده است. به‌طور کلی این کمیسیون‌های تخصصی مجمع شامل موارد زیر می‌باشد:

- کمیسیون علمی، فرهنگی و اجتماعی
- کمیسیون سیاسی، دفاعی و امنیتی
- کمیسیون زیربنایی و تولیدی
- کمیسیون اقتصادی، بازرگانی و اداری
- کمیسیون حقوقی و قضائی.

هیئت عالی نظارت: همچنین هیات عالی نظارت مجمع تشخیص مصلحت نیز، بر اساس اختیاری که رهبری مطابق اصل ۱۱۰ قانون اساسی به آن تفویض کرده‌اند، وظیفه نظارت بر تطابق مصوبات مجلس با سیاست‌های کلی نظام را دارد و نهادی کاملاً قانونی است. بر اساس تفویض صورت گرفته، وظیفه نظارت بر حُسن اجرای

۱. تارنمای مجمع تشخیص مصلحت نظام.

۲. آیین‌نامه داخلی جدید مجمع تشخیص مصلحت نظام مصوب ۱۳۷۶/۸/۳ ماده ۴.

سیاست‌های کلی نظام توسط «هیئت عالی نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام» انجام می‌شود که در این هیئت، رئیس و دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام، ریاست و دبیری هیئت عالی را بر عهده دارند.

۵. روش پژوهش

در این پژوهش برای انجام کار از روش تحلیل مضمون که یکی از روش‌های تحلیل محتوای کیفی است، استفاده شده است. برای استخراج شاخص‌ها، از نتایج پژوهش‌های گذشته در حوزه گردشگری و اقتصاد مقاومتی و متن سیاست‌ها و قوانین مرتبط با اقتصاد مقاومتی و همچنین مصاحبه از صاحب‌نظران سیاست‌گذاری استفاده شده است. با توجه به اینکه هدف پژوهش، اکتشافی است و به دنبال ساخت مفاهیم، الگوها و چهارچوب‌ها است، یافته‌های ما مشخص نیست.

تحلیل مضمون، روشی متداول در پژوهش‌های کیفی است که در آن الگوهای معنایی در داده‌ها شناسایی، تحلیل و تفسیر می‌شوند. این روش به پژوهشگران اجازه می‌دهد تا مجموعه داده خود را به‌طور سازمان‌یافته بررسی کنند. در میان رویکردهای مختلف به تحلیل مضمون، فرایند شش مرحله‌ای براون و کلارک^۱ به دلیل انعطاف‌پذیری و جامع بودن، مورد توجه پژوهشگران است. این فرایند چهارچوب ساختاریافته‌ای را برای پژوهشگران فراهم می‌کند تا بتوانند پیچیدگی داده‌های خود را مرور کنند و تم‌ها یا همان مضمون‌های معنادار را استخراج کنند (Braun & Clarke, 2006). از آنجاکه روش تحلیل مضمون به بررسی و تحلیل متن انجام می‌شود. در واقع محقق با طی کردن مسیر رفت‌و برگشتی درون متن، متون ناسازگار و متناقض را کنار می‌گذارد. این مسیر تا جایی ادامه می‌یابد که درک قابل‌قبولی از متن ایجاد شود که کمترین تناقض درونی را دارد (Patton, 2002, p. 141) که در این پژوهش سعی شده است ابتدا از سند اقتصادی مقاومتی و نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش‌های قبلی در حوزه اقتصادی مقاومتی و گردشگری که محدود هم هستند استفاده شود و در کنار آن نیز نظرهای کارشناسی مصاحبه‌شوندگان (کارشناسان و مسئولان سیاست‌گذاری گردشگری) نیز اضافه گردد تا مفاهیم و مضامین پایه و ساختار یافته در خصوص چالش‌های نهادی در حوزه اقتصادی مقاومتی و گردشگری استخراج گردد.

همچنین در این پژوهش برای سنجش ضریب قابلیت اعتماد از آلفای کربندورف استفاده شده است، چراکه برای حجم نمونه‌ای نسبتاً کوچک قابل انعطاف و

1. Braun and Clarke

به‌کارگیری است. این مقدار آلفا از طریق کسر عدد یک از عدم درصد عدم توافق مشاهده شده بر عدم توافق مورد انتظار به‌دست می‌آید. این ضریب برای اکثر پژوهش‌های عددی بین ۸۰ تا ۹۰ درصد است؛ اما برای پژوهش‌هایی که اولین‌بار مفاهیمی نوین را وارد عرصه تحلیل می‌نمایند، سطح پذیرش کمتری در نظر گرفته می‌شود؛ بنابراین برای این اساس آلفای مورد پذیرش باید حداقل مقدار ۰,۷ باشد که در این پژوهش مقدار آلفا ۰,۸۸ به‌دست آمد.

۶. یافته‌های پژوهش

با توجه به بررسی سند اقتصاد مقاومتی و پژوهش‌های انجام‌شده در خصوص اقتصاد مقاومتی و میراث فرهنگی و گردشگری و همچنین مصاحبه‌های انجام‌شده با خبرگان و کارشناسان حوزه سیاست‌گذاری گردشگری، ۱۵۰ کد از متن استخراج گردید. از این تعداد، شامل ۲۴ مضمون پایه و ۳ مضمون ساختاری (قانون‌گذاری، اجرا و نظارت) است که تحت مضمون فراگیر چالش‌های نهادی میراث فرهنگی و گردشگری در پیشبرد سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی استخراج گردیده است؛ بنابراین در پاسخ به پرسش اول می‌توان این‌گونه بیان داشت که ابعاد اصلی چالش‌های نهادی شامل سه بُعد اصلی (قانون‌گذاری، اجرا و نظارت) است، همچنین در پاسخ به پرسش دوم نیز می‌توان ۲۴ مضمون پایه را تحت سه بُعد اصلی (قانون‌گذاری، اجرا و نظارت) از مهم‌ترین مؤلفه‌های چالش‌های نهادی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری کشور معرفی نمود که در ادامه و در جداول ذیل به‌صورت کدهای باز، مضامین پایه و ساختاری (اصلی) آمده است.

جدول (۳): بخشی از کدهای باز استخراج شده از متن مصاحبه‌های انجام‌شده از چالش‌های نهادی میراث فرهنگی و گردشگری در پیشبرد اهداف اقتصاد مقاومتی

ردیف	متن	کد
۱	قانونی شفاف و محکم برای حمایت از تولیدکننده محصولات (صنایع دستی، سوغات و...) در صنعت گردشگری وجود ندارد.	نبود قانونی شفاف جهت حمایت از تولیدکنندگان صنایع دستی
۲	سیاست‌های توسعه گردشگری کشور با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی همسویی درستی نداشته و در یک راستای مشخص قرار ندارد.	عدم همسویی سیاست‌های گردشگری با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۳	قانون بیمه راهنمایان گردشگر در کشور مورد	عدم پوشش همگانی بیمه

ردیف	متن	کد
	پوشش همگانی قرار نمی‌گیرد و بسیاری از راهنمایان تحت هیچ‌گونه بیمه‌ای مشغول فعالیت هستند.	راهنمایان گردشگر
۴	به اقتصاد میراث فرهنگی (میراث آبی، میراث طبیعی و...) در کشور توجه لازم نمی‌شود.	عدم توجه به اقتصاد میراث فرهنگی
۵	به توسعه گردشگری داخلی در برنامه‌های توسعه‌ای گردشگری کشور توجه کافی نشده است.	عدم توجه به توسعه گردشگری داخلی در برنامه‌های توسعه‌ای
۶	قانونی هماهنگ و نظام‌مند برای توسعه گردشگری سلامت وجود ندارد.	نبود قانونی هماهنگ جهت توسعه گردشگری سلامت
۷	قانونی شفاف برای حمایت از سرمایه‌گذار در این حوزه به‌خصوص سرمایه‌گذار داخلی در کشور وجود ندارد.	عدم حمایت قانونی از سرمایه‌گذار گردشگری
۸	حمایت مادی و معنوی از تولیدکنندگان صنایع دستی و سوغات در کشور انجام نمی‌شود.	عدم حمایت از مادی و معنوی از تولیدکنندگان صنایع دستی
۹	دولت از تشکلهای خصوصی و مردمی گردشگری و ظرفیت‌های آن‌ها در اشتغال‌زایی و کاهش فقر بهره‌ای نمی‌برد.	عدم استفاده از ظرفیت اقتصادی تشکلهای گردشگری
۱۰	به ظرفیت فرهنگی و اجتماعی عظیم انسانی در سفرهای داخلی و تحقق عدالت اجتماعی در این خصوص توجه لازم صورت نمی‌گیرد.	بی توجهی به ظرفیت فرهنگی و اجتماعی سفرهای داخلی
۱۱	به ظرفیت دیپلماسی عمومی و نقش آن در پیشبرد هدف‌های اقتصادی مقاومتی بی توجهی می‌شود.	بی توجهی به ظرفیت دیپلماسی عمومی گردشگری
۱۲	جایگاه میراث فرهنگی و گردشگری به‌درستی و شفاف در سند اقتصاد مقاومتی برای فعالان این حوزه تبیین و تفسیر نشده است.	عدم تبیین شفاف جایگاه میراث فرهنگی و گردشگری در سند اقتصاد مقاومتی
۱۳	بخش عظیمی از ظرفیت‌های مناطق آزاد تجاری - صنعتی در توسعه گردشگری به‌خصوص در مناطق کمتر توسعه‌یافته تر در وضعیت بسیار منفعلی به سر می‌برند.	انفعال ظرفیت مناطق آزاد تجاری - صنعتی در گردشگری

ردیف	متن	کد
۱۴	از آموزش تفکر اقتصاد مقاومتی برای فعالان این حوزه و تبیین نقش آن در کارآفرینی بخش گردشگری و صنایع دستی بی‌توجهی زیادی صورت گرفته است.	عدم تبیین تفکر اقتصاد مقاومتی در میان بخش خصوصی گردشگری
۱۵	بخش زیادی از میراث فرهنگی دارای ظرفیت بالا جذب گردشگر در کشور توجه نشده و عملاً رهاسازی شده است.	رهاسازی بخش زیادی از میراث فرهنگی کشور
۱۶	الگو واحد و منسجم در حوزه بازاریابی مقاصد مختلف گردشگری کشور تعریف نشده و عملاً وجود ندارد.	نبود الگویی واحد و منسجم برای بازاریابی مقاصد گردشگری
۱۷	به بازاریابی گردشگری در مقاصد گردشگری کشور به‌ویژه کمتر توسعه‌یافته توجه چندانی صورت نمی‌گیرد.	توجه کمتر به بازاریابی مقاصد کمتر توسعه‌یافته گردشگری
۱۸	نقش و مسئولیت مشخصی برای وزارت بهداشت و وزارت گردشگری در بحث توسعه گردشگری سلامت با توجه به درآمدزایی بالا آن به‌درستی تعیین نشده است.	عدم تعیین نقش‌های وزارت بهداشت و گردشگری در توسعه گردشگری سلامت
۱۹	عدم توجه به ظرفیت‌های گردشگری رویداد در کشور با توجه به ظرفیت‌های عظیم فرهنگی که کشور در کشور وجود دارد، بی‌توجهی شده است.	عدم توجه به ظرفیت گردشگری رویداد
۲۰	دستگاه قضایی بر آسیب‌ها و مخاطراتی که متوجه کارآفرینان و مالکان تأسیسات گردشگری است به اندازه کافی توجه و نظارت لازم جهت حمایت از آنها را نداشته است.	عدم نظارت بر حمایت کافی از کارآفرینان گردشگری
۲۱	بر دلان صنعت گردشگری به‌ویژه در بخش گردشگری سلامت نظارت لازم و کافی صورت نمی‌گیرد.	عدم نظارت کافی بر دلان گردشگری سلامت
۲۲	فضای مجازی در حوزه گردشگری رها شده است و نظارت لازم بر فعالان غیرمجاز آن در توسعه گردشگری پایدار صورت نگرفته است.	عدم نظارت کافی بر فعالیت فعالان غیرمجاز گردشگری در فضای مجازی

ردیف	متن	کد
۲۳	حمایت لازم از سرمایه‌گذار واقعی توسط دولت صورت نمی‌گیرد و عملاً سرمایه‌گذار به حال خود رها شده است.	عدم نظارت بر حمایت کافی از سرمایه‌گذاری
۲۴	نظارت دقیق و کافی بر سوءاستفاده دلالتان از حمایت‌های مادی دولت در زمینه سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری صورت نمی‌گیرد.	عدم نظارت بر دلالتان به ظاهر سرمایه‌گذار

منبع: (محقق ساخته)

جدول (۴): مضمون‌های پایه و سازمان‌دهنده از کدهای باز مربوط به چالش‌های نهادی میراث فرهنگی و گردشگری در پیشبرد اهداف اقتصاد مقاومتی

ردیف	کد	مضمون پایه	مضمون ساختاری
۱	نبود قانونی شفاف جهت حمایت از تولیدکنندگان صنایع دستی	ضعف قوانین حمایتی	چالش‌های قانون‌گذاری
۲	عدم همسویی سیاست‌های گردشگری با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی	ضعف قوانین سیاستی	چالش‌های قانون‌گذاری
۳	عدم پوشش همگانی بیمه راهنمایان گردشگر	ضعف حمایت غیراقتصادی	چالش‌های قانون‌گذاری
۴	عدم توجه به اقتصاد میراث فرهنگی	ضعف قوانین توسعه‌ای	چالش‌های قانون‌گذاری
۵	عدم توجه به توسعه گردشگری داخلی در برنامه‌های توسعه‌ای	ضعف قوانین توسعه‌ای	چالش‌های قانون‌گذاری
۶	نبود قانونی هماهنگ جهت توسعه گردشگری سلامت	ضعف قوانین توسعه‌ای	چالش‌های قانون‌گذاری
۷	عدم حمایت قانونی از سرمایه‌گذار گردشگری	ضعف قوانین حمایتی	چالش‌های قانون‌گذاری
۸	عدم حمایت از مادی و معنوی از تولیدکنندگان صنایع دستی	ضعف حمایت اقتصادی	چالش‌های اجرا
۹	عدم استفاده از ظرفیت اقتصادی تشکل‌های گردشگری	ضعف حمایت غیراقتصادی	چالش‌های اجرا
۱۰	بی‌توجهی به ظرفیت فرهنگی و اجتماعی	ضعف آموزش و	چالش‌های اجرا

مضمون ساختاری	مضمون پایه	کد	ردیف
	فرهنگ سازی	سفرهای داخلی	
چالش‌های اجرا	ضعف حمایت غیراقتصادی	بی‌توجهی به ظرفیت دیپلماسی عمومی گردشگری	۱۱
چالش‌های اجرا	ضعف آموزش و فرهنگ‌سازی	عدم تبیین شفاف جایگاه میراث فرهنگی و گردشگری در سند اقتصاد مقاومتی	۱۲
چالش‌های اجرا	ضعف حمایت اقتصادی	انفعال ظرفیت مناطق آزاد تجاری - صنعتی در گردشگری	۱۳
چالش‌های اجرا	ضعف آموزش و فرهنگ‌سازی	عدم تبیین تفکر اقتصاد مقاومتی در میان بخش خصوصی گردشگری	۱۴
چالش‌های اجرا	ضعف حمایت اقتصادی	رها سازی بخش زیادی از میراث فرهنگی کشور	۱۵
چالش‌های اجرا	ضعف آموزش و فرهنگ‌سازی	نبود الگویی واحد و منسجم برای بازاریابی مقاصد گردشگری	۱۶
چالش‌های اجرا	ضعف آموزش و فرهنگ‌سازی	توجه کمتر به بازاریابی مقاصد کمتر توسعه یافته گردشگری	۱۷
چالش‌های اجرا	ضعف حمایت غیراقتصادی	عدم تعیین نقش‌های وزارت بهداشت و گردشگری در توسعه گردشگری سلامت	۱۸
چالش‌های اجرا	ضعف آموزش و فرهنگ‌سازی	عدم توجه به ظرفیت گردشگری رویداد	۱۹
چالش‌های نظارت	ضعف نظارت اقتصادی	عدم نظارت بر حمایت کافی از کارآفرینان گردشگری	۲۰
چالش‌های نظارت	ضعف نظارت اقتصادی	عدم نظارت کافی بر دلان گردشگری سلامت	۲۱
چالش‌های نظارت	ضعف نظارت قانونی	عدم نظارت کافی بر فعالیت فعالان غیرمجاز گردشگری در فضای مجازی	۲۲
چالش‌های نظارت	ضعف نظارت اقتصادی	عدم نظارت بر حمایت کافی از سرمایه‌گذاری	۲۳
چالش‌های نظارت	ضعف نظارت اقتصادی	عدم نظارت بر دلان به ظاهر سرمایه‌گذار	۲۴

منبع: (محقق ساخته)

در بررسی کدهای به‌دست‌آمده کلیه چالش‌های نهادی که در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری برای پیشبرد سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی وجود دارد، به سه مضمون ساختاری (قانون‌گذاری، اجرا و نظارت) تقسیم شدند که هر یک از این مضامین ساختاری نیز به‌نوبه‌خود شامل مضامین پایه‌ای در خصوص قانون‌گذاری (ضعف قوانین حمایتی، ضعف قوانین توسعه‌ای، ضعف قوانین سیاستی)، اجرا (ضعف حمایت اقتصادی، ضعف حمایت غیراقتصادی، ضعف آموزش و فرهنگ‌سازی) و نظارت (ضعف نظارت اقتصادی، ضعف نظارت قانونی) می‌باشند.

آنچه از مهم‌ترین موارد در مضامین پایه به‌دست آمده است در حوزه قانونگذاری دیده نشدن یا ضعیف‌بودن عبارت‌های حمایتی در خصوص مشکلات بخش میراث فرهنگی و گردشگری که لازم است در این خصوص تجدیدنظر صورت گیرد به‌طوری‌که با ارتباط مناسب با نخبگان و تشکل‌های گردشگری می‌توان خلاهای موجود در این خصوص را پیدا کرد؛ همچنین نبود نگاه توسعه‌محور در حوزه گردشگری به‌خصوص حوزه‌های مغفول مثل گردشگری سلامت از جمله موارد قابل توجه به‌دست‌آمده یافته‌ها است. نبود یا ضعف قوانین بازدارنده یا عدم شفافیت قوانین حوزه گردشگری نیز فعالان گردشگری را دچار سردرگمی فراوان کرده است. در ادامه نیز بحث آموزش و فرهنگ‌سازی اقتصاد مقاومتی در میان فعالان بخش گردشگری هست و اصولاً این مهم نیاز به هماهنگی مجریان دولتی گردشگری با نهادهای اقتصادی در خصوص آموزش و فرهنگ‌سازی فعالان بخش میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در خصوص آشنایی با ظرفیت‌های اقتصاد مقاومتی در کشور دارد. از دیگر مهم‌ترین یافته‌های این پژوهش ضعف نظارت‌های اقتصادی در حوزه گردشگری است که عرصه را برای جولان دلالان این حوزه باز نموده و فعالان حقیقی و مردمی این حوزه را بی‌انگیزه کرده است که لازم است نهادهای نظارتی متولی در این خصوص وارد عمل شده و افراد مستحق حمایت در حوزه گردشگری با از افراد دلال جدا نمایند. در مجموع حوزه گردشگری امروزه دارای ظرفیت‌های فراوانی مثل گردشگری رویداد، سلامت، گردشگران کشورهای همسایه، صنایع دستی که بازار بسیاری در جهان دارد که همه‌وهمه این موارد لازمه یک ظرفیت دیپلماسی خوب در منطقه به‌خصوص کشورهای همسایه است که می‌تواند نه تنها راهگشای مسائل اقتصادی گردشگری بلکه اقتصاد کشور باشد؛ بنابراین با درک بهتر چالش‌های نهادی میراث فرهنگی و گردشگری در پیشبرد سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی می‌توان در خصوص هر یک از چالش‌های به‌دست‌آمده خلأها را بهتر درک کرد و برای

پیشگیری یا اصلاح وضع موجود خطمشی‌های بهتر و اصلاحی را منتظر با هریک از چالش‌های موجود و ضعف‌های شناسایی شده ارائه نمود.

۷. نهادهای اثرگذار در توسعه میراث فرهنگی و گردشگری بر اساس اقتصاد مقاومتی

در رابطه با نهادهای مؤثر در تقویت جایگاه میراث فرهنگی و گردشگری در سیاست‌های اقتصاد مقاومتی با توجه به یافته‌های به‌دست‌آمده از کدهای باز و مضامین پایه ساختاری می‌توان این نهادها را به سه بخش اصلی حوزه قانون‌گذاری، اجرا و نظارت تقسیم‌بندی نمود:

۱- در حوزه قانون‌گذاری می‌توان از در مجلس شورای اسلامی از کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی، به‌طور تخصصی‌تر فراکسیون فرهنگی و گردشگری مجلس شورای اسلامی و از کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی نام برد. در مجمع تشخیص مصلحت نظام می‌توان از کمیسیون علمی، فرهنگی و اجتماعی مجمع تشخیص مصلحت نظام و کمیسیون اقتصادی، بازرگانی و اداری مجمع تشخیص مصلحت نظام را نام برد.

۲- در حوزه اجرا در قوه مجریه، وزارت‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و ادارات کل استانی آن، وزارت کشور شامل استانداری‌ها، فرمانداری‌ها و شهرداری‌ها، نهادهای انتظامی، وزارت خارجه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان ارتباطات اسلامی نام برد. همچنین نهادهای مالی و اقتصادی وابسته به دولت مثل وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی، بیمه‌ها در این رده قرار می‌گیرند.

۳- در نهایت در حوزه نظارت در درجه اول هیئت عالی نظارت مجمع تشخیص مصلحت نظام، قوه قضائیه و نهادهای وابسته به آن و شورای نگهبان قانون اساسی، همچنین کمیسیون اصل نود مجلس، دیوان محاسبات کشور، سازمان بازرسی کل کشور و سازمان برنامه و بودجه کشور از نهادهای مؤثر در این حوزه می‌توان نام برد.

نتیجه‌گیری

از آنجایی که حوزه میراث فرهنگی و بخصوص گردشگری حوزه‌ای بین‌بخشی است، نهادهای درگیر و ذی‌نفع با مأموریت‌های این حوزه بسیار زیاد هستند چراکه اثرگذاری و اثرپذیری در این حوزه در بسیاری از بخش‌های نهادی را به خود درگیر می‌نماید. با

توجه به چالش‌های سه‌گانه به‌دست آمده (قانون‌گذاری، اجرا و نظارت) در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری در پیشبرد اهداف کلان اقتصاد مقاومتی، از این منظر بسیاری از چالش‌هایی که وجود دارد را می‌توان در بحث قانون‌گذاری در خلأ قوانین محکم و شفاف و درعین حال قوانینی منسجم و کارا در راستای حمایت و توسعه میراث فرهنگی و گردشگری در کشور پیدا نمود. ضعف قوانین در خصوص ظرفیت‌های توسعه گردشگری و بی‌توجهی به زمینه‌های بالقوه فراوان این حوزه در توسعه اهداف اقتصادی کشور از چالش‌های اساسی سیاست‌گذاری و قوانین بالادستی است.

همچنین عدم حمایت‌های معنوی و مادی از گردشگری و فعالان این حوزه بخشی از چالش‌های موجود در این صنعت است که دولت‌های مختلف در این زمینه معمولاً به وظایف قانونی خود به‌درستی عمل نکرده‌اند و فعالان این حوزه را در انجام امور خود دچار مشکلات متعددی کرده‌اند. از طرفی نیز تضاد ذی‌نفعان نهادی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری نیز در بخش اجرا نمود بسیاری داشته و مشکل عدیده این حوزه برای به فعلیت‌رسانیدن ظرفیت‌های گردشگری کشور بوده است. در کنار آن نیز مسئله آموزش و فرهنگ‌سازی مورد بی‌توجهی و بی‌مهری وزارت میراث فرهنگی قرار گرفته چراکه این موضوع از ارکان اولیه برای پیشرفت اقتصاد گردشگری است. مسئله فرهنگ‌سازی و آموزش تخصصی فعالان و مردم در خصوص فواید گردشگری بر اقتصادی داخلی کشور می‌تواند به بقا و رشد گردشگری در تمامی ارکان و جغرافیای کشورمان کمک کند.

در بحث نظارت نیز ضعف‌هایی وجود دارد که ناشی از عدم نظارت دقیق و کافی از سوءاستفاده‌هایی برخی افراد است که به نام توسعه میراث فرهنگی و گردشگری در کشور انجام می‌شود؛ اما در اصل بیشتر جنبه سودجویی فراتر از قانون دارد، حتی خود دولت‌ها نیز بعضاً مورد نظارت کافی برای صرف بودجه‌ها و حمایت‌هایی که باید انجام دهند قرار نمی‌گیرند؛ بنابراین توجه نهادهای مربوطه درباره رعایت قوانین و کنترل این موضوع یکی از اولویت‌های دستگاه‌های نظارتی باشد تا جلو دورزدن قانون و تضییع حقوق فعالان واقعی گردشگری گرفته شود.

پیشنهادات سیاستی

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش جهت بهبود وضعیت نهادی جایگاه میراث فرهنگی و گردشگری در پیشبرد سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی پیشنهادات ذیل برای سیاست‌گذاران، قانون‌گذاران، برنامه‌ریزان و مجریان کشور ارائه می‌شود:

- ۱- در خصوص ضعف قوانین پیشنهاد استفاده از ظرفیت بخش خصوصی و نخبگانی گردشگری در امور مربوط به قانون گذاری و سیاست گذاری گردشگری می شود.
- ۲- در راستای توجه بر ظرفیت های پنهان گردشگری در اقتصاد، استخراج حساب های اقماری گردشگری و تبیین نقش گردشگری در اقتصاد کشور توسط وزارت میراث فرهنگی و گردشگری پیشنهاد می گردد.
- ۳- در راستای آموزش و فرهنگ سازی، آموزش و توانمندسازی نیروهای مستعد و فعال بومی در حوزه گردشگری در استان ها هم در حوزه تخصصی و هم حوزه عمومی (رفتار با گردشگر) پیشنهاد می شود.
- ۴- تقویت جایگاه میراث فرهنگی و گردشگری در اسناد بالادستی و توسعه کشور، ضعف قوانین شفاف و محکم در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری را پوشش می دهد.
- ۵- تدوین قوانین حقوقی بازدارنده جهت نظارت قضایی بر تخلفات صورت گرفته دلالتان صنعت گردشگری جلوی سوءاستفاده ها برخی افراد و زیاده خواهی سودجویان را می گیرد.
- ۶- ایجاد کارگروه هایی برای نظارت مستمر بر فعالان گردشگری و تأسیسات گردشگری در کشور زمینه نظارت دقیق، دائمی و مردمی در استان ها را فراهم می کند.
- ۷- ارائه تسهیلات مالی کم بهره برای فعالان معرفی شده توسط ادارات کل میراث فرهنگی و گردشگری استان ها باعث می شود که بودجه در مسیر درست خود و متناسب و سیاست ها و قوانین حوزه گردشگری مصرف گردد.
- ۸- انعطاف پذیری لازم قوانین حوزه میراث فرهنگی و گردشگری جهت افزایش کارآمدی بخش خصوصی از جمله حمایت های غیراقتصادی و اساسی است که جهت پیشبرد کسب و کارهای کوچک و مردمی گردشگری لازم است.
- ۹- حذف مقررات و قوانین زاید و کم اهمیت برای تسهیل گردشگری نیز از دیگر حمایت های غیراقتصادی می باشد.
- ۱۰- الزام دفتر هماهنگی استان های وزارت به ابلاغ و دریافت طرح جامع و تفصیلی گردشگری استان ها نیز در راستای معرفی اولویت های اقتصادی گردشگری مؤثر است.
- ۱۱- ایجاد فضایی امن اجتماعی و اقتصادی برای سرمایه گذاران داخلی و خارجی (به ویژه کشورهای دوست و همسایه) نیز از جمله مهم ترین بخش های حمایت اقتصادی تولید در بخش میراث فرهنگی و گردشگری می باشد.
- ۱۲- حذف عوارض و ایجاد بسته های تشویقی برای سرمایه گذاران خصوصی تأسیسات گردشگری در مقاصد گردشگری کمتر توسعه یافته نیز باید در بحث حمایت های اقتصادی و قوانین حمایتی مورد توجه سیاست گذاران و مجریان و برنامه ریزان گردشگری قرار گیرد.

فهرست منابع

- سند اقتصاد مقاومتی (۱۳۹۲).
- امامقلی‌پور، سارا و میرزایی، نگار (۱۳۹۶). جایگاه توریسم سلامت در تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در ایران. یازدهمین کنگره ملی پیشگامان پیشرفت، تهران.
- پوریان، حیدر (۱۳۹۵). مثلث مسئولیت‌های اقتصاد مقاومتی. ماهنامه اقتصاد ایران، سال نوزدهم؛ (۲۰۷).
- جلالی مجیدی، محسن؛ کفشکنان، حمید و غلامی، محمدرضا (۱۳۹۵). نقش گردشگری سلامت در تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، کنفرانس جامع علوم مدیریت و حسابداری، تهران.
- جوان، فرهاد؛ طهماسی، بهمن و حجت، سیروس (۱۳۹۷). تحلیل اثرات گردشگری بر نواحی روستایی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی (مورد مطالعه: نواحی روستایی شهرستان رودبار). پژوهش‌های اقتصاد مقاومتی، ۳(۲)، ۱۰۵-۱۲۰.
- جهانیان، منوچهر (۱۳۹۵). نقش دولت در توسعه اقتصاد گردشگری ایران با محوریت اقتصاد مقاومتی. گردشگری و توسعه، ۵(۳)، ۱۵۶-۱۷۷.
- چگین، میثم؛ واعظی، رضا و اصلی‌پور، حسین (۱۳۹۶). جایگاه خط‌مشی گردشگری سلامت در توسعه اقتصادی و اجتماعی مبتنی بر راهبردهای اقتصاد مقاومتی. مدیریت دولتی، ۹(۴)، ۶۴۱-۶۶۴.
- خیری، محمد؛ اسماعیل‌پور مقدم، هادی و دهباشی، وحید (۱۳۹۵). بررسی رابطه توسعه پایدار گردشگری با امنیت سرمایه‌گذاری با تأکید بر اقتصاد مقاومتی. فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۶(۲۵)، ۱۵-۲۸.
- رمضان‌نژاد، یاسر (۱۳۹۶). الگوی سیاست‌گذاری گردشگری در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی. سیاست‌های راهبردی و کلان، ۵(ویژه نامه اقتصاد مقاومتی)، ۴۱-۶۰.
- طلایی شکری، شهاب و عبدیان، صبا (۱۳۹۵). توسعه گردشگری؛ راهبردی فعال در اقتصاد مقاومتی. اولین همایش ملی اقتصاد مقاومتی.
- فشاری مجید و پورغفار جواد (۱۳۹۳). بررسی و تبیین الگوی اقتصاد مقاومتی در اقتصاد ایران. مجله اقتصادی (دوماهنامه بررسی مسائل و سیاست‌های اقتصادی)، ۱۴(۵ و ۶)، ۲۹-۴۰.
- لیک، دیوید ام. و مورگان، پاتریک (۱۳۸۱). نظم‌های منطقه‌ای: امنیت‌سازی در جهان نوین. ترجمه سیدجلال دهقان، تهران: نشر مرکز مطالعات راهبردی.

موسوی، سید محمد (۱۴۰۳). توسعه پایدار گردشگری بر اساس عامل نهادی (مورد مطالعه: سواحل مکران). دومین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد دریاپایه با رویکرد حکمرانی در گردشگری دریایی و ساحلی، دانشگاه هرمزگان، بهمن ماه ۱۴۰۳.
نصرتی، شهریار و بازدار، شهناز (۱۳۹۳). رابطه صنعت گردشگری و توسعه اقتصادی ایران با رویکرد اقتصاد مقاومتی. دومین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار، همدان.

نعیمی مجد، محبوبه و نعیمی مجد، آرزو (۱۳۹۸). آینده پژوهی گردشگری پایدار. رهیافتی نو در اقتصاد مقاومتی (مورد مطالعه: کارشناسان صنعت گردشگری و هتلداری). آینده پژوهی مدیریت (پژوهش‌های مدیریت)، ۳۰ (۱۱۶)، ۲۰۰-۲۱۲.
نوفرستی، محمد (۱۳۹۵). اقتصاد مقاومتی و راه‌های دستیابی به آن. سیاست‌های راهبردی و کلان ۴، (ویژه‌نامه اقتصاد مقاومتی)، ۱۵۷-۱۶۸.

نیلی، مسعود (۱۳۹۳). روایت مسعود نیلی از اقتصاد مقاومتی «درون‌زا» و «برون‌گرا». خبرگزاری تسنیم. بازیابی شده از: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1393/05/13/450283>
هرندی، عطاءاله و میرزاییان‌خمسه، پیوند (۱۳۹۶). تبیین مدل جذب گردشگر سلامت: با استفاده از راهبرد تئوری داده‌بنیاد کلاسیک. گردشگری شهری، ۴ (۱)، ۸۷-۹۸.

- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Coshall, J. & Charlesworth, R. (2011). A management orientated approach to combination forecasting of tourism demand, *Tourism management*, 32(4), 759-769.
- Ko, D.W. & W.P. Stewart. (2002). A Structural Equation Model of Residents' Attitudes for Tourism Development. *Tourism Management*, 23(5), 521-530.
- Marrocu, E.; Paci, R. & Zara, A. (2015). Micro-economic determinants of tourist expenditure: A quantile regression approach. *Tourism Management*, (50), 13-30.
- Patton, M. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks: California.
- Rose, A. & Krausmann, E. (2015), An economic framework for the development of a resilience index for business recovery. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, (5), 73-83.
- UNWTO. (2015). *Why tourism?* Retrieved March 17th, 2015 from <http://www2.unwto.org/en/content/why-tourism>
- Willems, Stéphane & Baumert, Kevin (2003). Institutional Capacity and Climate Actions, Organization for Economic Co-Operation and Development, International Energy Agenc.

References

- Avan, Farhad, Tahmasi, Bahman & Hojjat, Sirous (2018). Analysis of the effects of tourism on rural areas towards the realization of a resistance economy (case study: rural areas of Rudbar County). *Research on Resistance Economy*, 3(2), 105-120. (In Persian)
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Chegin, Meysam, Vaezi, Reza & Aslipour, Hossein. (2017). The position of health tourism policy in economic and social development based on resistance economy strategies. *Public Management*, 9(4), 641-664. (In Persian)
- Coshall, J. & Charlesworth, R. (2011). A management orientated approach to combination forecasting of tourism demand, *Tourism management*, 32(4), 759-769.
- Feshari, Majid & Pourghaffar, Javad (2014). Study and explanation of the resistance economy model in the Iranian economy. *Economic Journal (Bimonthly Review of Economic Issues and Policies)*. 14(5 and 6), 29-40. (In Persian)
- Harandi, Ata-Allah & Mirzaeian-Khamseh, Peyvan (2017). Explaining the Health Tourist Attraction Model: Using the Classical Grounded Theory Strategy, *Urban Tourism*, 4(1), 87-98. (In Persian)
- Imamgholipour, Sara & Mirzaei, Negar (2017). The position of health tourism in realizing resistance economy policies in Iran, 11th National Congress of Pioneers of Progress, Tehran. (In Persian)
- Jahanian, Manouchehr (2016). The role of the government in developing the Iranian tourism economy with a focus on the resistance economy. *Tourism and Development*, 5(3), 156-177. (In Persian)
- Jalali Majidi, Mohsen, Kafshekanan, Hamid & Gholami, Mohammad Reza (2016). Health Tourism in Realizing Resistance Economy Policies, Comprehensive Conference on Management and Accounting Sciences, Tehran. (In Persian)
- Khairy, Mohammad, Esmaeil Pourmoghaddam, Hadi & Dehbashi, Vahid. (2016). Investigating the relationship between sustainable tourism development and investment security with emphasis on resistance economy. *Quarterly Journal of Geography (Regional Planning)*, 6(25), 15-28. (In Persian)
- Ko, D.W. & W.P. Stewart. (2002). A Structural Equation Model of Residents' Attitudes for Tourism Development. *Tourism Management*, 23(5), 521-530.
- Lake, David M. & Morgan, Patrick (2002). *Regional Orders: Securing Security in the Modern World*. Translated by Seyyed Jalal Dehghan, Tehran: Strategic Studies Center. (In Persian)
- Madhooshi, Mehrdad & Naserpour, Nader (2003). Assessing the Barriers to Tourism Industry Development in Lorestan Province. *Business Research Journal*, Fall 2003, (28), 25-58. (In Persian)
- Marrocu, E.; Paci, R. & Zara, A. (2015). Micro-economic determinants of

- tourist expenditure: A quantile regression approach. *Tourism Management*, (50), 13-30.
- Mousavi, Seyed Mohammad (2004). Sustainable Tourism Development Based on Institutional Factors (Case Study: Makran Coasts), Second International Conference on Maritime Economy with a Governance Approach in Marine and Coastal Tourism, University of Hormozgan, February 2004. (In Persian).
- Naimi Majd, Mahboobeh & Naimi Majd, Arezoo. (2019). Futures Studies of Sustainable Tourism, A New Approach in Resistance Economy (Case Study: Tourism and Hotel Industry Experts). *Futures Studies of Management (Management Studies)*, 30(116), 212-200. (In Persian)
- Nili, M. (2014). Masoud Nili's narrative of the "endogenous" and "exogenous" resistance economy. Tasnim News Agency. Retrieved from <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1393/05/13/450283>. (In Persian)
- Nofaresti, Mohammad (2016). Resistance Economy and Ways to Achieve It. *Strategic and Macro Policies 4*, (Special Issue on Resistance Economy), 157-168. (In Persian)
- Nosrati, Shahriar & Bazdar, Shahnaz (2014). The relationship between the tourism industry and Iran's economic development with the approach of resistance economy, Second National Conference on Tourism, Geography and Sustainable Environment, Hamadan. (In Persian)
- Patton, M. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks: California.
- Pourian, Heydar (2016). Triangle of Responsibilities of Resistance Economy, *Iranian Economy Monthly*, Year 19, (207). (In Persian)
- Ramezan Nejad, Yaser (2017). Tourism policy-making model towards realizing the resistance economy. *Strategic and macro policies*, 5 (Special Issue on Resistance Economy), 41-60. (In Persian)
- Resistance Economy Document (2013). (In Persian)
- Rose, A. & Krausmann, E. (2015), An economic framework for the development of a resilience index for business recovery. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, (5), 73-83.
- Talaei Shokri, Shahab & Abdian, Saba (2016). Tourism Development; Active Strategy in Resistance Economy, First National Conference on Resistance Economy. (In Persian)
- UNWTO. (2015). *Why tourism?* Retrieved March 17th, 2015 from <http://www2.unwto.org/en/content/why-tourism>
- Willems, Stéphane & Baumert, Kevin (2003). Institutional Capacity and Climate Actions, Organization for Economic Co-Operation and Development, International Energy Agenc.